

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vlogi civilne družbe v odnosih med EU in Srbijo

(2013/C 327/02)

Poročevalec: **Ionuț SIBIAN**

Soporočevalec: **Christoph LECHNER**

Podpredsednik Evropske komisije Maroš Šefčovič je Evropski ekonomsko-socialni odbor z dopisom z dne 12. decembra 2012 zaprosil, da v skladu s členom 262 Pogodbe o delovanju Evropske unije in členom 9 protokola o sodelovanju med EESO in Evropsko komisijo pripravi raziskovalno mnenje o naslednji temi:

Vloga civilne družbe v odnosih med EU in Srbijo.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela dne 25. junija 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 491. plenarnem zasedanju 10. in 11. julija 2013 (seja z dne 10. julija) s 171 glasovi za, 1 glasom proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja prizadevanja srbske vlade v zadnjem desetletju za reforme gospodarstva in institucij v državi. Proces pristopa Srbije k EU razume kot priložnost za utrditev in učinkovito izvajanje sprejetih reform. Poudarja pomen vključevanja civilne družbe v proces prilagajanja srbske zakonodaje pravnemu redu EU. Srbsko vlado in institucije EU poziva, naj okrepijo podporo organizacijam civilne družbe (OCD) in jih tesneje vključijo v prihodnje korake, ki vodijo k pristopu k EU.

1.2 EESO pozdravlja sklep Evropskega sveta, da se pristopna pogajanja s Srbijo o pristopu začnejo najpozneje januarja 2014. Beogradu in Prištini čestita za podpis *prvega načelnega sporazuma o normalizaciji odnosov* (Bruselj, 19. april 2013) in izvedbenega načrta, sprejetega maja. Zdaj obe strani poziva, naj ob pomoči EU sporazum izvajata. EESO poudarja, da morajo biti v fazo izvajanja vključene organizacije civilne družbe vključene, saj lahko odločilno prispevajo k spravi.

1.3 EESO spodbuja srbske oblasti, naj izvedejo več javnih predstavitev in posvetovanj z organizacijami civilne družbe tako v začetnih fazah oblikovanja politik kot v fazi izvajanja. EESO poudarja pomen njihovega vključevanja v ključna področja reformnega procesa, kot so pravna država, regionalno sodelovanje in sprava, socialno-ekonomski razvoj, okolje, kmetijstvo, pravice manjšin in boj proti diskriminaciji.

1.4 EESO priporoča, da vlada posebno pozornost nameni boju proti trgovini z ljudmi ter korupciji in organiziranemu kriminalu. Poudarja tudi, da je varnost zagovornikov človekovih

pravic in aktivistov organizacij civilne družbe, ki so vključeni v boj proti organiziranemu kriminalu, treba priznati kot potrebo, vlada pa jo mora zagotavljati.

1.5 EESO opozarja, da je kljub doseženemu velikemu napredku pri spodbujanju bolj vključujoče družbe treba še veliko storiti za oblikovanje družbe, v kateri bo zagotovljena enakopravnost vseh, ne glede na spol, spolno usmerjenost, poreklo ali vero. EESO poziva vlado, naj ne izgublja časa pri izvajanju akcijskega načrta za spodbujanje protidiskriminacijske zakonodaje (sprejete decembra 2012). EESO priporoča, naj Evropska komisija ob tesnem sodelovanju z organizacijami civilne družbe uporabi letna poročila o napredku za spremljanje izvajanja načrta.

1.6 EESO odobrava vključitev urada za sodelovanje s civilno družbo v skupino strokovnjakov usklajevalnega organa predsednika vlade za pristop k EU. EESO tudi pozdravlja udeležbo OCD, vključno s predstavniki socialnih partnerjev, v svetu predsednika vlade za vključevanje v EU. To je dobra praksa, ki jo je treba razvijati, tako da se predvidi sodelovanje OCD, tudi predstavnikov socialnih partnerjev, v prihodnji srbski pogajalski skupini. Treba je zagotoviti pogosta in obširna posvetovanja z OCD, da se opredelijo ključna skupna stališča in priporočila. Pomembno je povabiti strokovnjake iz OCD, da se pridružijo nekaterim strokovnim podskupinam v tej skupini strokovnjakov usklajevalnega organa.

1.7 EESO poziva Komisijo, naj uporabi instrument za predpristopno pomoč (IPA II) za večjo podporo krepitvi zmogljivosti OCD (tudi socialnih partnerjev) in za usmeritev v večjo podporo partnerstvom, ne le med OCD, marveč tudi med OCD in oblastmi. Sredstva, ki so na voljo v okviru mehanizma za

spodbujanje razvoja civilne družbe, bi bilo treba povečati in z njimi financirati več projektov, ki jih izvajajo tudi socialni partnerji. Krepitev zmogljivosti OCD za polno vključevanje v pristopni proces bi morala ostati prednostno področje, na primer s spodbujanjem poenostavljenih postopkov izbire in izvajanja projektov, uporabo institucionalnih in ponovno dodelitvijo sredstev. Zaželeno pa ni le finančna podpora, marveč tudi podpora mehanizmom izboljševanja dialoga med civilno družbo in oblastmi.

1.8 EESO poziva delegacijo EU v Srbiji, naj nadalje omogoča, da večje OCD prenesejo njim dodeljena sredstva na manjše OCD, saj je to korak naprej pri zagotavljanju teh sredstev širši skupnosti OCD.

1.9 Treba je ohraniti večjo transparentnost pri javni porabi kot ključni korak v strategiji razvoja civilne družbe, mehanizme za načrtovanje in razdeljevanje sofinanciranih sredstev za projekte EU, ki jih izvajajo OCD, pa je treba izboljšati in povečati sofinanciranje.

1.10 EESO poziva srbsko vlado, naj okrepi prizadevanja za izvajanje institucionalnega in zakonodajnega okvira, ki omogoča razvoj civilne družbe in trajnosti. EESO priporoča razmislek o uvedbi "odstotkovnega zakona", ki bi državljanom omogočil, da namenijo del svojega davka na dohodek organizacijam civilne družbe in tako spodbujajo osebno dobrodelnost (na podlagi obstoječega modela v državah srednje in vzhodne Evrope), pa tudi o uvedbi davčnih spodbud za dobrodelnost posameznikov in podjetij.

1.11 EESO priporoča, da se nedavno sprejeti zakon o javnih naročilih, ki je povzročil ovire za OCD, kadar se prijavljajo na javne razpise, spremeni. Zakon uvaja obvezna finančna jamstva, ki jih OCD ne morejo imeti. To bi jim lahko preprečilo sodelovanje v postopkih javnih razpisov, ne le na področju socialnih storitev, marveč tudi zdravstvenih in izobraževalnih storitev.

1.12 EESO poziva srbsko vlado, naj pripravi celovito strategijo boja proti sivi ekonomiji in njenega zmanjševanja. S tem bi se izboljšal finančni položaj v državi, preprečila nepoštena konkurenca in se ustvarilo boljše gospodarsko okolje, hkrati pa bi se zagotovilo večje spoštovanje socialnih pravic delavcev. To bi pomagalo tudi obnoviti zaupanje v institucije in spodbudilo koncept pravne države.

1.13 EESO poudarja pomen socialnega dialoga in zainteresirane strani poziva, naj čim bolj uporabijo obstoječe institucije, zlasti socialno-ekonomski svet. Vlado poziva, naj še naprej spodbuja socialno-ekonomski svet in se z njim bolj redno posvetuje o vseh politikah, za katera imajo delodajalci in delavci

upravičen interes. EESO meni, da bi socialni dialog moral potekati redno in strukturirano, ne pa posamično, pa tudi, da mora biti učinkovitejši in bolj usmerjen v rezultate.

1.14 EESO poziva, da se spodbujanje socialnega dialoga vključi med ključne prednostne naloge institucij EU, kar zadeva Srbijo, in da se zato mora odražati v vseh programih Komisije, ki so na voljo državi. To bo zahtevalo večjo vključenost ekonomsko-socialnega sveta, ki bi ga bilo treba tudi formalno upoštevati in se z njim posvetovati v vseh fazah pristopnih pogajanj, ter mu nameniti vlogo pri spremljanju izvajanja stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma med EU in Srbijo. Socialno-ekonomski svet bi moral imeti možnost, da izrazi pripombe in stališča, ki jih je treba sporočiti institucijam EU za potrebe ocenjevanja napredka Srbije pri pristopu k EU.

1.15 EESO meni, da je treba še naprej spodbujati socialni dialog na lokalni in regionalni ravni, pri tem pa temeljiti na regionalnih strukturah socialno-ekonomskega sveta. Treba bi ga bilo tudi bolj sistematično razvijati v posameznih panogah, zlasti v zasebnem sektorju. Podpis – in izvajanje – čim več panožnih kolektivnih pogodb bi utrdilo industrijske odnose v Srbiji. Lokalne in nacionalne oblasti bi bilo treba nenehno opozarjati na prednosti in pomen socialnega dialoga.

1.16 EESO ugotavlja, da je bila ustanovljena tristranska delovna skupina za pregled delovne zakonodaje, vključno z zakoni o stavki, registraciji sindikatov in reprezentativnosti socialnih partnerjev. EESO poziva Mednarodno organizacijo dela (MOD) in Evropsko komisijo, naj podpirata tekoče delo za polno uskladitev srbske zakonodaje in prakse z mednarodnimi in evropskimi standardi.

1.17 EESO meni, da je krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev za dejavno sodelovanje v socialnem dialogu, treba vključiti med prednostne naloge programov pomoči EU. Potrebna je podpora razvoju njihove sposobnosti za učinkovito sodelovanje pri vseh ekonomskih, socialnih in pravnih vprašanjih, tudi v pogajanjih o pristopu k EU. Treba je okrepiti njihove organizacijske strukture, notranjo komunikacijo in zmogljivost, da služijo svojim članom.

1.18 EESO poudarja, da se temeljne pravice delavcev v Srbiji še vedno redno kršijo in da mehanizmi za preprečevanje in kaznovanje teh kršitev niso dovolj učinkoviti. EESO poziva srbsko vlado, naj pregleda delovanje Agencije za mirno reševanje delovnih sporov. EESO predlaga razmislek o možnosti

vzpostavitev posebnih sodišč za delovne spore. Poleg tega EESO poziva Komisijo, naj ob tesnem posvetovanju z nacionalnimi in evropskimi sindikati ter MOD v letna poročila vključi poglavje o pravicah sindikatov in temeljnih pravicah delavcev.

1.19 Srbske podjetnice igrajo pomembno vlogo v balkanski regiji in imajo učinkovita omrežja. Trenutno se pripravljajo usklajeni regionalni pristop za nadaljnji razvoj podjetništva žensk na lokalni ravni. EESO priporoča, da se okrepi podpora evropske, regionalne in nacionalne ravni za bistveno povečanje gospodarskih in socialnih koristi. Poleg tega je treba priznati ekonomsko in socialno potrebo po podpori podjetništvu žensk v Srbiji.

1.20 EESO priporoča, da se med EESO in srbskimi OCD ustanovi skupni posvetovalni odbor EU-srbska civilna družba. Ta skupni organ civilne družbe bi bilo treba ustanoviti, ko se bodo uradno začela pogajanja o pristopu Srbije k EU. Skupni posvetovalni odbor bo OCD obeh strani omogočil nadaljevanje bolj poglobljenega dialoga in zagotovil prispevek političnim oblastem o poglavjih pristopnih pogajanj.

2. Ozadje mnenja

2.1 Srbija je v zadnjem desetletju vložila izjemna prizadevanja v reformo svojih institucij, pravnega okvira in gospodarske ureditve, da bi izpolnila mednarodne in evropske standarde na teh področjih ter spodbudila odprto in učinkovito tržno gospodarstvo.

2.2 S podpisom stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma (SPS) med Srbijo in EU leta 2008 je srbska vlada jasno naznanila željo po pridružitvi k EU in dala nov zagon reformnemu procesu. Leta 2010 je v okviru SPS začel veljati začasni sporazum o trgovini in trgovinskih zadevah.

2.3 Nova srbska vlada, ki je prevzela oblast leta 2012, je potrdila zavezanost Srbije k pridružitvi EU. V praksi se je lotila nadaljevanja začelih reform, pri čemer se je posebej posvetila boju proti korupciji, utrditvi pravne države, zaščiti pravic manjšin in gospodarskemu okrevanju. Prav tako je nadaljevala s prizadevanji za izboljšanje regionalnega sodelovanja.

2.4 Decembra 2012 je Svet pozval Komisijo, naj do pomladi 2013 pripravi poročilo o napredku Beograda pri dialogu s Prištino in pri reformah, usmerjenih v EU. Evropski svet je na zasedanju 28. junija 2013 na podlagi tega poročila, ki je vseboval pozitivno priporočilo, odločil, da so izpolnjeni pogoji za začetek pristopnih pogajanj s Srbijo.

2.5 Beograd in Priština sta 19. aprila 2013 na desetem krogu pogajanj pod vodstvom EU končno dosegla sporazum o prihodnosti severnega Kosova, ki ga upravljajo Srbi, in podpisala prvi načelni sporazum o normalizaciji odnosov. Maja sta obe strani sprejeli izvedbeni načrt. Ustanovili sta odbor za izvajanje s podporo EU.

3. Politični, gospodarski in socialni razvoj

3.1 Srbija je še vedno država v tranziciji. Kljub opravljeni privatizaciji velik del gospodarstva še vedno predstavljajo podjetja v državni lasti, med katerimi je številna nujno treba prestrukturirati. Brezposelnost se je zelo povečala (24 % delovne sile leta 2012). Mladi se poskušajo izseliti. Prebivalstvo se stara. Velik odstotek ljudi še vedno dela v kmetijstvu in živi na podeželju, kjer zaradi pomanjkanja naložb razvoj stoji. Zaradi razmaha sive ekonomije je ogroženo gospodarstvo kot celota, oslavljen je državni proračun, delavci pa so brez kakršne koli socialne zaščite. Korupcija, ki je v nekaterih primerih povezana z organiziranim kriminalom, ovira tako gospodarski razvoj kot tudi utrditev položaja institucij. Nujna je reforma pravosodnega sistema, da se v praksi zagotovi spoštovanje pravic posameznikov in organizacij.

3.2 EESO je na te različne probleme že opozoril v mnenju z dne 28. maja 2008 o *vlogi civilne družbe v odnosih med EU in Srbijo*, izpostavil pa je tudi prizadevanja javnih oblasti, da izvedejo potrebne reforme. Sprejeta je bila nova zakonodaja, ustanovljene so bile nove institucije, zlasti za pripravo dialoga s socialnimi partnerji in drugimi OCD; pravice manjšin so zdaj tudi uradno priznane. Proces še ni dokončan, glavna težava pa je učinkovito izvajanje vseh institucionalnih in zakonskih sprememb v praksi.

3.3 Srbija je ratificirala 77 sporazumov in konvencij Sveta Evrope, tudi ključne, kot so konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, o varstvu narodnih manjšin, o preprečevanju mučenja, o zaščiti otrok, programi ukrepov proti korupciji in Evropsko socialno listino. Podpisanih je bilo še osem drugih konvencij, vendar še čakajo na ratifikacijo, med drugim konvencija o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima. Na mednarodni ravni je Srbija ratificirala 75 konvencij MOD (73 jih je že v veljavi).

3.4 Kot je poudaril komisar Sveta Evrope za človekove pravice ⁽¹⁾, so pri mnogih izmed teh konvencij še potrebni nadaljnji ukrepi za ustrezno izvajanje. Komisar Sveta Evrope je opozoril na problem pogrješanih oseb in oseb, ki so bili prisilno preselejeni med vojno, pogosto diskriminacijo Romov, nasilje nad ženskami ter razširjeno homofobijo.

⁽¹⁾ Thomas Hammarbergh. Komisija Sveta Evrope za človekove pravice. Poročilo po njegovem obisku v Srbiji od 12. do 15. junija 2011. CommDH(2011)29.

3.5 Kljub medijski strategiji, ki jo je vlada sprejela oktobra 2011, še prihaja do primerov nasilja nad novinarji in groženj. Prav tako prihaja do gospodarskega in političnega vmešavanja v medije, kar ogroža neodvisnost medijev in možnosti novinarjev, da opravljajo svoje delo. Poleg tega so člani sindikatov še vedno izpostavljeni nadlegovanju ali odpuščanju samo zato, ker so člani sindikalnih organizacij.

3.6 EESO meni, da so nadaljnja okrepitev reformnega procesa, reforma pravosodnega sistema in uresničevanje državljanjskih, socialnih in človekovih pravic jasna prednostna naloga za Srbijo. Pri odnosih med EU in Srbijo je treba jasno nameniti poudarek tem vidikom. To je tudi ključno vprašanje za OCD, zato je vsekakor treba spodbujati njihovo udeležbo.

4. Trenutni položaj in vloga organizacij civilne družbe

4.1 Svoboda zbiranja in združevanja je zagotovljena z ustavo in se na splošno spoštuje. Vendar pa svobodo združevanja ogrožajo vse pogostejše grožnje nasilnih nacionalističnih skupin.

4.2 Centri civilne družbe v Srbiji so večinoma mesta, v regijah pa je zastopana neenakomerno. Civilna družba na podeželskih območjih ima zelo omejene zmogljivosti in ni dovolj razvita. Potrebno je več podpore za spodbujanje povezovanja, ustvarjanje zmogljivosti in mreženje OCD na podeželju in/ali v majhnih mestih.

4.3 Posebno pozornost je treba posvetiti kmetijstvu, razvoju interesnih skupin kmetov in vključevanju kmetijstva v socialni dialog. Kmetijstvo ima v Srbiji še naprej zelo pomembno vlogo – približno četrtina aktivnega prebivalstva je zaposlena v kmetijstvu, ki je tudi ključni gospodarski sektor. Kmetijstvo in kmetijska politika bosta zelo pomembna pri prihodnjem pristopnem procesu; usklajevanje z zakonodajo EU bo tudi poseben izziv za srbsko kmetijstvo.

4.4 Dobro organizirane in strukturirane interesne skupine bi lahko ne le pomagale spodbujati interese kmetov, marveč bi zlasti lahko ponudile koristno podporo pri bližnjem procesu vključevanja, tudi pri opredeljevanju in izvajanju posebnih podpornih programov za kmetijstvo, podeželska območja in tamkajšnje prebivalce.

4.5 OCD so povezane v več aktivnih partnerstev in koalicij, vendar so njihovi viri in podpora premajhni, da bi lahko postale aktivnejše in vplivnejše. Kar zadeva partnerstva med organizacijami civilne družbe in oblastmi, sta obstoječa mehanizma SECO ⁽²⁾ in KOCD ⁽³⁾ primera, ki lahko postaneta dobra praksa, če se bo le upošteval njun prispevek in bodo zagotovljena stalna in sistematična finančna sredstva in podpora.

4.6 Največja ovira za vzdržnost OCD je v tem, da državna podpora ni zadostna in tudi ne temelji na jasno opredeljenih prednostnih nalogah, v premalo razvitem sponzorstvu podjetij, pomanjkanju prispevkov zasebnih vlagateljev, umiku mednarodnih donatorjev, premalo razvitem sodelovanju z lokalnimi oblastmi in omejeni odgovornosti nosilcev odločanja nasploh. Treba si je prizadevati za članstvo OCD in zagotoviti podporo njegovemu razvoju. Omejeno članstvo otežuje prepoznavnost in priznanje OCD, javna sredstva pa še vedno niso ustrezno regulirana na vseh ravneh. Zmožnost vplivanja OCD na socialno in politično agendo je nasploh majhna, razen kakih deset močnih OCD, ki imajo večinoma sedež v Beogradu.

4.7 EESO odobrava prizadevanja za izboljšanje pravnega okvira za združenja in fundacije, h katerim sodijo zakon o združenjih (oktober 2009), zakon o donacijah in skladih (november 2010), zakon o prostovoljstvu (maj 2010), ter poenostavljeni računovodski postopki za mala društva in sklade (še niso sprejeti). Sprejeti so bili še drugi pomembni zakoni, kot so zakon o socialnem varstvu (2011), vendar se ne izvajajo. EESO podpira pripravo pravnega okvira, ki bi zagotovil enakopraven dostop OCD do javnih virov, namenjenih podpori zagotavljanju socialnih storitev.

4.8 EESO odobrava spremembe člena 41 vladnega poslovnika o javnih posvetovanjih, ki določa merila za obvezna javna posvetovanja in jih opredeljuje bolj kot pravilo namesto kot izjemo ter zagotavlja razumen časovni okvir glede njihovega trajanja. EESO poudarja, da je treba zagotoviti ustrezno izvajanje tega mehanizma. Prednost je treba nameniti ozaveščanju oblasti glede koristi sodelovanja z OCD, tako v začetnih fazah snovanja javnih politik kot tudi kasneje, ko se izvajajo. Poleg tega je treba razmisliti o postopkih imenovanja predstavnikov OCD v različne javne organe na nacionalni in lokalni ravni, pri tem pa upoštevati najboljše prakse v sosednjih državah in predloge OCD.

⁽²⁾ SECO predstavlja mreženje in krepitev zmogljivosti na področju vključevanja v EU ter sodelovanja civilne družbe v programsko načrtovanje za instrument predpristopne pomoči.

⁽³⁾ KOCD so mreže organizacij na področju socialnega varstva marginaliziranih skupin, ki skupaj stopajo v stik z nosilci odločanja na tem področju.

4.9 Leta 2011 je začel delovati Urad za sodelovanje s civilno družbo. Operativni načrt za obdobje 2013–2014 zajema ključne cilje, ki jih je treba zasledovati:

- razvoj strategije za vzpostavitev okolja, ki bo omogočalo razvoj civilne družbe, in ustanovitev nacionalnega sveta za razvoj civilne družbe;
- spodbujanje novih virov financiranja kot predpogoj za vzdržnost: institucionalnih subvencij; socialnih dejavnosti podjetij; dobroteljnosti podjetij; socialnega podjetništva; razvoja meril glede uporabe javnih prostorov za OCD itd.;
- doseganje nadaljnega napredka glede institucionalnega okvira, ki bo omogočal razvoj civilne družbe z uvajanjem posebnih enot ali nalog v okviru ustreznih ministrstev; razmislek o možnosti vzpostavitve sklada za razvoj civilne družbe in krepitev mehanizmov sodelovanja med OCD in srbsko nacionalno skupščino.

4.10 EESO pozdravlja prizadevanja urada za sodelovanje s civilno družbo, da bi financiranje OCD iz državnega proračuna postalo bolj pregledno, ter izdajo *letnega zbirnega poročila o sredstvih, dodeljenih združenjem in drugim organizacijam civilne družbe iz državnega proračuna Republike Srbije*. Uradu za sodelovanje bi bilo treba podeliti več pristojnosti, da se tako poveča odzivnost organov oblasti na vseh ravneh in zagotovi celovito zbiranje podatkov, ki bi bili letno objavljeni. EESO zato pozdravlja podporo delegacije EU uradu za sodelovanje s civilno družbo prek triletnega programa tehnične pomoči, ki se je začel decembra 2012 ⁽⁴⁾.

4.11 Podatki iz leta 2011 kažejo, da je bilo za sofinanciranje programov oz. projektov namenjenih in tudi izplačanih malo finančnih sredstev, tudi v primeru, ko je bila zagotovljena podpora donatorja, in čeprav OCD takšno financiranje močno potrebujejo.

5. Socialni dialog

5.1 Socialni dialog je bistvenega pomena za gospodarski razvoj in zagotavljanje socialne kohezije, ki jo Srbija potrebuje. Leta 2008 je bila podpisana splošna kolektivna pogodba. Aprila 2011 je socialno-ekonomski svet Republike Srbije sprejel nov ekonomsko-socialni sporazum, ki so ga podpisali voditelji socialnih partnerjev in predsednik vlade ter je vseboval pomembne obveze vseh strani. Sporazum je pomenil potrditev,

⁽⁴⁾ Proračunska sredstva programa tehnične pomoči znašajo 1,2 milijona EUR, namenjena pa so zlasti podpori prihodnjim spremembam pravnega okvira za OCD, uvajanju okvira za pregledno državno financiranje in vključitvi OCD v proces odločanja.

da je socialni dialog predpogoj za doseganje skupnih razvojnih ciljev, uspešno premagovanje problemov, povezanih z gospodarsko krizo, in zagotavljanje gospodarskega in socialnega napredka v Srbiji. Leta 2012 je socialno-ekonomski svet podpisal sporazum o minimalni plači. Na sektorski ravni so bili leta 2011 in 2012 podpisani štirje panožni kolektivni sporazumi, in sicer za kmetijstvo, gradbeništvo, kemično in kovinsko industrijo. Minister za delo je te kolektivne sporazume razširil na vse javne uslužbenke. Kolektivni sporazumi veljajo tudi za večidel javnega sektorja, in sicer za zdravstvene delavce, lokalno in nacionalno upravo, kulturo, izobraževanje in policijo.

5.2 Socialno-ekonomski svet je bil ustanovljen z zakonom leta 2005 in je institucionalna platforma za tristranska pogajanja. Poleg tega je 18 socialno-ekonomskih svetov na lokalni ravni, čeprav jih zares deluje manj kot polovica, večinoma zaradi premajhnega sodelovanja regionalnih oblasti. Socialno-ekonomski svet se še vedno mora spoprijemati s številnimi problemi, ki ovirajo njegove dejavnosti, največji med njimi pa je pomanjkanje finančnih in človeških virov. Kljub temu mu je uspelo ustanoviti stalne delovne skupine o ekonomskih vprašanjih, zakonodaji, kolektivnih sporazumih ter zdravju in varnosti pri delu. Predstavniki socialnih partnerjev v nasprotju z vlado, ki jo pogosto zastopajo uradniki, sedaj redno sodelujejo na sejah socialno-ekonomskih svetov. Njihovo sodelovanje se je povečalo od septembra, ko je bil svet znova ustanovljen. Zdaj je član socialno ekonomskega sveta celo predsednik vlade, vendar se svet še naprej srečuje s težavami glede organizacije svojih sej.

5.3 Socialni dialog je sicer prinesel rezultate, vendar ga je treba še utrditi in razširiti. Socialni partnerji so šibki, zlasti v zasebnem sektorju. Ko so kolektivni sporazumi podpisani, to še ne pomeni nujno, da se tudi izvajajo; so široka področja, ki preprosto še niso vključena v socialni dialog. Na nacionalni ravni se z ekonomsko-socialnim svetom posvetovanja ne opravljajo sistematično o vseh vprašanjih, ki spadajo v njegovo pristojnost, ali pa je posvetovanje zgolj formalno, njegova priporočila pa vlada prepogosto prezre. Pozitivna izjema je ministrstvo za delo, ki vse osnutke zakonov in strategije predloži svetu, da se izreče o njih. Poleg tega je nedavno predlagalo ustanovitev tristranske delovne skupine za pripravo sprememb k delovni zakonodaji. Izboljšana je bila tudi zakonodaja na področju izobraževanja. Ministrstvo za izobraževanje in znanost je svetu v izdajo mnenja predložilo tri osnutke zakonov. Kljub tem pozitivnejšim znamenjem je socialno-ekonomski svet glede splošnih ekonomskih politik in ukrepov, ki imajo neposreden vpliv na dejavnosti podjetij in delavcev, še naprej v veliki meri prezrt.

5.4 Leta 2005 je bila ustanovljena Agencija za mirno reševanje delovnih sporov, njen namen pa je reševati individualne ali kolektivne delovne spore. Osredotoča se zlasti na posamezne primere, pri katerih razsodnik lahko sprejme zavezujočo odločitev in ima na voljo enaka pravna sredstva kot sodišče. Vendar se zdi, da se agenciji ni zares uspelo uveljaviti kot druga možnost in da večina sporov pride pred sodišče, ki so, kot je

splošno znano, preobremenjena. Pri reševanju kolektivnih sporov agencija prevzame vlogo posrednika in sprtih strani ne more prisiliti v kakršen koli dogovor, marveč skuša doseči, da obe strani prostovoljno sprejmeta mirno poravnavo.

5.5 Leta 2013 naj bi vlada z MOD podpisala program o dostojnem delu. Ta naj bi pomagal pregledati različne vidike socialne zakonodaje in postopkov, da se v celoti uskladijo z mednarodnimi standardi in se vzpostavijo zmogljivosti socialnih partnerjev ter se tako učinkovito prispeva k socialnemu dialogu, ki je podprt s sredstvi in programi EU.

5.6 Zlasti z vidika pogajanj o pristopu k EU je pomembno, da so socialni partnerji bolje vključeni v vladno ekonomsko in socialno politiko ter politiko zaposlovanja. Vključiti bi jih bilo treba tudi v priprave na upravičenost Srbije do sredstev iz Evropskega socialnega sklada in drugih skladov EU. Šele takrat bodo srbski socialni partnerji lahko učinkovito izpolnili svojo prihodnjo vlogo na forumih participativne demokracije na ravni EU.

6. Socialni partnerji – sedanji položaj

6.1 Združenje delodajalcev Srbije je glavna nacionalna interesna skupina delodajalcev. Predstavlja srbske podjetnike v socialno-ekonomskem svetu. Vendar pa večina največjih podjetij, ki delujejo v Srbiji, pa tudi druge organizacije, kot je združenje malih in srednjih podjetij, niso člani socialno-ekonomskega sveta, zato je oslABLJENA legitimnost združenja kot udeleženca v socialnem dialogu.

6.2 Srbska gospodarska in industrijska zbornica, ki je največje podjetniško združenje, v preteklosti zaradi sistema obveznega članstva ni bila vključena v delo socialno-ekonomskega sveta. Vendar pa je Srbija 1. januarja 2013 sprejela sistem prostovoljnega članstva in zbornica veliko prispeva k socialnemu dialogu, zlasti na področju poklicnega usposabljanja, spodbujanja zunanje trgovine in regionalnega razvoja. Podpira okrepitev položaja Združenja delodajalcev Srbije v socialno-ekonomskem svetu, saj bi lahko izražal interese najširšega

kroga delodajalcev prek učinkovitega posvetovalnega postopka, v katerega bi bile vključena vsa združenja delodajalcev.

6.3 Glede na visoko stopnjo brezposelnosti bi delodajalci morali imeti možnost večjega vpliva na razvoj dobrega poslovnega okolja. Treba bi bilo spodbujati podjetništvo in hitrejše ustanavljanje novih podjetij, zlasti malih in srednjih, ki so najpomembnejši vir novih delovnih mest v Evropi. Glavne ovire za ustvarjanje boljšega poslovnega okolja so: premajhna preglednost in predvidljivost zakonodajnega okvira, neprivačen davčni sistem (vključno z nekaterimi davku podobnimi bremenmi), dostop do finančnih sredstev, postopki registracije podjetij, administracija v zvezi z zunanjo trgovino itd. Splošna ocena podjetnikov v Srbiji je, da niso dovolj vključeni v zakonodajni postopek in oceno njegovega učinka, zlasti glede učinkov na MSP.

6.4 Sindikati so razdrobljeni in šibki. Mnogi izmed njih so člani ene od dveh največjih konfederacij: Zveze samostojnih sindikatov Srbije (SSSS) in konfederacije sindikatov Neodvisnost (Nezavisnost). Obstajata še dve drugi konfederaciji, Združenje svobodnih in neodvisnih sindikatov Srbije (ASNS) in Konfederacija svobodnih sindikatov (KSSS), ki trdita, da sta reprezentativni. To je treba preveriti glede na novi zakon o reprezentativnosti, o katerem trenutno teče razprava. Poleg tega je po podatkih ministrstva za delo v podjetjih okoli 2 000 sindikalnih organizacij, ki niso članice nacionalne konfederacije. Vse ustrezne organizacije delavcev je treba tesneje vključiti v odločanje v okviru socialnega partnerstva na strani delojemalcev. Vloga sindikatov v Srbiji je bistvenega pomena za krepitev socialnega dialoga.

6.5 S tranzicijskimi težavami in gospodarsko krizo sta se razdrobljenost in slabitev sindikatov še povečali. Zahtevni postopki registracije sindikatov, nasprotovanje in včasih tudi nadlegovanje vodilnih v podjetju, ki niso pripravljene sprejeti socialnega dialoga na ravni podjetij, preprečujejo normalen razvoj zastopanosti delavcev in slabijo socialni dialog. Vendar pa je prav zato treba pozdraviti učinkovito sodelovanje, do katerega je prišlo v zadnjih letih med reprezentativnima konfederacijama SSSS in Nezavisnost.

V Bruslju, 10. julija 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE